

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Географічний факультет
Кафедра землезнавства та геоморфології

 «ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи
Володимир ПАСЬКО
« 28 » 08 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕВОЛЮЦІЯ ҐРУНТІВ

для студентів

галузь знань
спеціальність
освітній рівень
освітня програма
вид дисципліни

Е – Природничі науки, математика та статистика
Е4 – Науки про Землю
Магістр
Ґрунтознавство, земельні ресурси та територіальне планування
обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2025/2026
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Герасименко Наталія Петрівна**, доктор географічних наук, професор кафедри
землезнавства та геоморфології, професор

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2025

Розробник: **Герасименко Наталія Петрівна**, доктор географічних наук, професор,
професор кафедри землезнавства та геоморфології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри землезнавства та геоморфології

(підпис)

Сергій БОРТНИК

(прізвище та ініціали)

Протокол № 20 від «27» червня 2025 року

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 7 від «27» серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії

27 серпня 2025 року

Наталія КОРОГОДА

1. Мета дисципліни – набуття студентами компетенцій, знань, умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності за спеціальністю, зокрема здатності розв'язувати комплексні проблеми у галузі генезису та географії ґрунтів та картування ґрунтового покриву, оволодіння сучасними підходами та методиками визначення поточного стану ґрунтів як результату їхньої довготривалої еволюції впродовж голоцену, оцінювання рівнів впливу різних компонентів довкілля та антропогенної діяльності на формування ґрунтів та ґрунтових покривів у минулому і прогнозування можливих змін їхнього стану під впливом вірогідних майбутніх змін, розуміння принципів розробки науково обґрунтованих рекомендацій для підтримання управлінських рішень щодо охорони та підтримання оптимального стану ґрунтів.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) знати основи фізичної географії, палеогеографії, землезнавства, геології, геоморфології, кліматології, гідрології, ґрунтознавства, ландшафтознавства, біогеографії, екології;
- 2) вміти встановлювати та аналізувати взаємозв'язки між ґрунтами та іншими компонентами екосистем;
- 3) вміти простежувати ознаки змін у перебігу ґрунтоутворювальних процесів; вміти досліджувати ґрунтові світи, хроноряди похованих ґрунтів, ґрунтові катени;
- 4) володіти навиками польових і аналітичних досліджень ґрунтів та ґрунтових утворень, методами спостереження, аналізу та моделювання;
- 5) виявляти ініціативність, самостійність і творчий підхід до вирішення поставлених завдань.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Зміст дисципліни розкриває широкий спектр теоретико-методологічних, методичних і практичних питань еволюційного ґрунтознавства. Дисципліна складається з двох змістових частин. Перша змістова частина присвячена розгляду теоретичних і методичних основ дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів, перш за все, голоценових. Аналізується історія еволюційних ідей у ґрунтознавстві та їх сучасний стан, розглядається вивчення еволюції на різних рівнях організації ґрунтових систем. Вивчаються методи дослідження еволюції та віку ґрунтів, визначається поняття ґрунтових сукцесій як основи вивчення механізму еволюції ґрунтів. Розглядаються етапи еволюції ґрунтового профіля від ініціального ґрунтоутворення до стадії клімаксу; часові масштаби еволюції ґрунтового покриву; основні типи спрямованості еволюції ґрунтів. Особливу увагу надається методиці вивчення ґрунтових світ, хронорядів похованих ґрунтів, питанням археологічного ґрунтознавства

У другій змістовій частині акцент зроблено на різноманітті природної еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів, а також їхньої антропогенної трансформації під впливом діяльності давньої людини. Розглядається еволюція ґрунтів у різних природних зонах (від тайги до сухих степів) на різних часових відрізках голоцену. Аналізується міжнародна співпраця у сфері вивчення еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів, науковий супровід таких досліджень мультидисциплінарним аналізом етапів розвитку довкілля та розглядаються можливості прийняття управлінських рішень у сфері раціонального природокористування та охорони ґрунтів.

Навчальна дисципліна «Еволюція ґрунтів» є обов'язковою освітньою компонентою підготовки здобувачів освітнього ступеня магістр освітньо-наукової програми «Ґрунтознавство, земельні ресурси та територіальне планування» за спеціальністю Е4 – Науки про Землю.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у

- формуванні комплексу знань, умінь і навичок у галузі одержання, обробки і поширення інформації про еволюцію ґрунтів і ґрунтових покривів та її вплив на поточний стан ґрунтів та екосистем;
- ознайомленні із станом дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтоутворювальних факторів у різних наукових школах Світу;
- набутті навичок використання результатів досліджень із еволюції ґрунтів для характеристики і оцінки їхнього стану, оцінювання рівня давнього і сучасного антропогенного впливу на них, прогнозування вірогідних напрямків розвитку під впливом природних факторів та рекомендацій щодо їхньої охорони і раціонального використання;
- формуванні здатності застосовувати здобуті знання у галузі наук про Землю, практичному ґрунтознавстві, екології, охороні довкілля і збалансованому природокористуванні.

Дисципліна забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

інтегральної:

здатність розв'язувати складні наукові задачі та практичні проблеми, включно з прийняттям рішень щодо місць дослідження для відбору зразків, а також вибору методів досліджень у різних просторово-часових масштабах, із використанням результатів міждисциплінарних досліджень; визначати пробіли в наявній інформації, детермінувати і умов та вимоги для отримання релевантних результатів;

загальних:

ЗК6. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу та синтезу;

спеціальних (фахових):

СК3. Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку.

СК9. Знання основних сучасних положень фундаментальних наук стосовно походження, розвитку та будови Всесвіту, здатність їх застосовувати для формування світоглядної позиції.

СК11. Розуміння місця і ролі педосфери та її компонентів серед інших геосфер, роль ґрунтів і земель у забезпеченні сталого розвитку людства.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сучасні теоретико-методологічні засади дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів, історія їхнього формування; етапи еволюції ґрунтового профіля; основні типи спрямованості еволюції ґрунтів; часові масштаби еволюції ґрунтового покриву	лекція, самостійна робота	оцінювання виконання завдань практичних робіт, контрольна робота, залік	до 10 %
1.2	Методи дослідження еволюції та віку ґрунтів, поняття ґрунтових сукцесій як основи вивчення механізму їхньої еволюції; методику вивчення ґрунтових світ, хронорядів похованих	лекція, практична робота, самостійна робота		до 10 %

	ґрунтів, проблеми археологічного ґрунтознавства			
1.3	методику проведення польових досліджень еволюції ґрунтів та ґрунтових світ; відбору зразків для датування	лекція, практична робота, самостійна робота		до 20 %
2.1	використовувати сучасні теоретико-методологічні засади ґрунтознавства та палеогеографії, методику і методологію ґрунтознавчих та палеогеографічних досліджень	лекція, практична робота самостійна робота	оцінювання виконання завдань практичних робіт, контрольна робота, залік	до 40 %
2.2	збирати, опрацьовувати, критично аналізувати та узагальнювати інформацію про еволюцію ґрунтів, на їх основі розробляти власний підхід до досліджень із цього напрямку	самостійна робота		
2.3	використовувати сучасні методи дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів, застосовувати їх при проведенні польових та аналітичних досліджень ґрунтів та ґрунтових утворень	практична робота, самостійна робота		
2.4	діагностувати зміни основних показників ґрунтоутворювальних процесів, що відображають еволюцію ґрунтів, оцінювати рівень антропогенного впливу на ці компоненти	лекція, практична робота, самостійна робота		
2.5	визначати закономірності у еволюції ґрунтів у різних природних зонах; прогнозувати вірогідні зміни у розвитку ґрунтоутворювальних процесів, які мали б відбуватися під впливом змін природних факторів ґрунтоутворення	лекція, практична робота, самостійна робота		
3.1	використання новітніх інформаційних технологій у навчальній діяльності	самостійна робота	оцінювання виконання практичних і самостійних робіт	до 10 %
3.2	належне представлення результатів своїх досліджень із використанням сучасних технічних засобів	практичне заняття, самостійна робота		
4.1	самостійно організовувати дослідження окремих ланок у еволюції ґрунтів відповідно до вимог охорони праці у географічній сфері	самостійна робота	оцінювання виконання практичних і самостійних робіт	до 10 %
4.2	використовувати результати дослідження еволюції ґрунтів для розробки прогнозів вірогідних змін стану і якості сучасних ґрунтів під впливом природних та антропогенних факторів, на основі цього пропонувати	лекція, практичне заняття, самостійна робота		

	комплекс заходів вирішення проблем раціонального використання та охорони, покращення їх якості			
4.3	дотримуватись норм наукової етики і академічної доброчесності у сфері дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів	практичне заняття, самостійна робота		

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни Програмні результати навчання	1			2					3		4		
	1	2	3	1	2	3	4	5	1	2	1	2	3
ПРН7. Знати сучасні методи дослідження Землі та її геосфер і вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності.	+	+	+										
ПРН10. Демонструвати здатність до адаптації та дії в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, вміння генерувати нові ідеї в області наук про Землю.											+	+	+
ПРН12. Моделювати геосферні об'єкти і процеси, застосовуючи картографічні і математичні методи та геоінформаційні технології.				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН13. Ідентифікувати та класифікувати відомі і реєструвати нові об'єкти в складі геосфер, їхні властивості, явища та процеси, їм притаманні.	+	+	+	+	+	+	+	+					

7. Схема формування оцінки.

Форми оцінювання студентів: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами виконання практичних робіт, самостійних робіт у форматі презентацій, написання контрольних робіт і заліку.

Питома вага результатів навчання (РН) у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання **1.1-1.3 (знання)** – до 50 %;
- результати навчання **2.1-2.6 (вміння)** – до 40 %;
- результати навчання **3.1-3.2 (комунікація)** – до 5 %;
- результати навчання **4.1-4.3 (автономність та відповідальність)** – до 5 %.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- **семестрове оцінювання:** кількість балів, яку студент одержує протягом семестру, є сумою балів, що були одержані при оцінюванні практичних робіт, самостійних робіт і написання контрольних робіт.

Оцінювання за формами контролю:

Форми контролю	Змістова частина 1		Змістова частина 2	
	Min. – 24 бали	Max. – 36 балів	Min. – 12 балів	Max. – 24 бали
Практичні роботи	«4» x 4 = 16 «3» x 1 = 3*	«7» x 3 = 21 «6» x 1 = 6*	«1» x 6 = 6	«2» x 6 = 12
Самостійні роботи			«2» x 1 = 2	«4» x 1 = 4
контрольна робота 1	«5» x 1 = 5	«9» x 1 = 9		
контрольна робота 2			«4» x 1 = 4	«8» x 1 = 8
*«3» x 1 = 3, «6» x 1 = 6 «3»/«6» – мінімальна/максимальна кількість балів, яку може отримати студент 1 – кількість робіт чи завдань 3/6 – сумарна кількість балів, яку може отримати студент				

- підсумкове оцінювання у формі заліку проводиться у письмовій формі. Максимальна кількість балів на заліку – 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали.

- умови допуску до підсумкового заліку: обов'язковим для заліку є здача всіх практичних робіт і самостійних робіт (презентацій), передбачених робочою програмою, і написання контрольних робіт. Рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів. Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критично-розрахунковий мінімум, до складання заліку не допускаються. Для допуску до заліку студенти, які набрали менше 36 балів, повинні виконати додаткове індивідуальне завдання і захистити його для одержання балів, щоб набрати критично-розрахунковий мінімум.

При простому розрахунку отримаємо:

	Змістова частина 1	Змістова частина 2	Залік	Підсумкова оцінка
Мінімум	24	12	24	60
Максимум	36	24	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введенного в дію наказом № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

7.2. Організація оцінювання: практичні роботи оцінюються після їх виконання згідно графіку проведення практичних робіт. Презентації представляються і захищаються на практичних заняттях згідно наперед розробленого і узгодженого графіку. Також можливий захист презентацій під час індивідуальних консультацій з подальшим глибоким аналізом їх і наданням відповідних рекомендацій студентам.

У змістову частину 1 входять теми 1-4, завершується написанням контрольної роботи 1 на останньому практичному занятті частини (тема 4), у змістову частину 2 – теми 5-7, завершується написанням контрольної роботи 2 на останньому практичному занятті частини (тема 6). Самостійна робота зараховується за фактом виконання завдань наперед визначеного змісту у рамках підготовки практичних і презентаційних робіт. Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

7.3. Шкала відповідності

Зараховано	60-100
не зараховано	0-59

8. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план занять

№ за/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістова частина 1. Теоретико-методичні основи вивчення еволюції ґрунтів.				
Тема 1: Теоретико-методологічні основи вивчення еволюції ґрунтів				
1	Історія еволюційних ідей у ґрунтознавстві та їх сучасний стан. Досвід міжнародних досліджень. Ґрунтові сукцесії як основа вивчення механізму еволюції ґрунтів	2	2	5
Тема 2: Методи дослідження еволюції ґрунтів та ґрунтових покривів				
2	Пошук релевантних об'єктів дослідження еволюції ґрунтів. Методика польових та аналітичних досліджень еволюції ґрунтів та ґрунтових утворень. Методи визначення абсолютного віку змін у напрямках процесів ґрунтоутворення	2	2	12
Тема 3: Етапи еволюції ґрунтового профіля				
3	Етапи еволюції ґрунтового профіля; основні типи спрямованості еволюції ґрунтів; часові масштаби еволюції ґрунтового покриву	2	2	5
Тема 4: Значення археологічного ґрунтознавства для вивчення еволюції ґрунтів				
4	Культурні шари як маркери віку давніх ґрунтів та індикатори змін напрямку процесів ґрунтоутворення. Дослідження ґрунтів, похованих під курганами, валами та у захисних ровах	2	2	10
Змістова частина 2. Різноманіття природної еволюції ґрунтів у різних ландшафтних зонах. Закономірності у еволюції ґрунтів та їхнє використання для прогнозування вірогідних майбутніх змін				
Тема 5: Різноманіття природної еволюції ґрунтів у різних ландшафтних зонах.				
5	Різноманіття природної еволюції ґрунтів у різних ландшафтних зонах	2	2	10
Тема 6:				
6	Антропогенні зміни в процесі еволюції ґрунтів під впливом діяльності давньої людини.	2	2	10
7	Закономірності у еволюції ґрунтів та їхнє використання для прогнозування вірогідних майбутніх змін	2	2	10
	Всього	14	14	62

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

лекції – **14 год.**, практичні заняття – **14 год.**, самостійна робота – **62 год.**

9. Рекомендована література:

Основна (базова):

1. Позняк С. П. Ґрунтознавство та географія ґрунтів. Частина 1. Основи ґрунтознавства. Підручник. Львів: вид-во Львівського національного університету імені Івана Франка, 2010. - 270 с. https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2020/Poznyak_P1_2010_270.pdf
2. Ямелинець Т., Позняк С., Паньків З. Бонішко О. Інформаційна модель ґрунту. Львів. «Грааль науки». №18-19, 2022. С. 420-426. <http://doi.org/10.36074/grail-of-science.26.08.2022.69>
3. Назаренко І. І., Польчина С. М. Нікорич В. А. Ґрунтознавство: Підручник. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2004. – 400 с. https://geoknigi.com/book_view.php?id=685
4. Матвіїшина Ж. М., Герасименко Н. П., Передерій В. І., Івченко А. С., Кармазиненко С. П., Нагірний В. М., Пархоменко О. Г., Просторово-часова кореляція палеогеографічних умов четвертинного періоду на території України. Київ, Наукова думка, 2011. - 193 с.
5. Дмитрук Ю. М., Матвіїшина Ж. М., Слюсарчук І. І. Ґрунти Траянових валів: еволюційний та еколого-генетичний аналіз. – Чернівці: "Рута", 2008. – 228 с.
6. Давня людина: палеогеографія та археологія / В.М. Степанчук, Ж. М. Матвіїшина, С. М. Рижов, С. П. Кармазиненко. – К.: Наук. думка, 2013. – 208 с.
7. Герасименко Н. П., Антропогенний розвиток зональних рис ландшафтів в українських землях. Історичний атлас України: найдавніше минуле. Вид-во «Мапа», Київ, 2011. С. 20-29.
8. Герасименко Н. П., Бончковський О. С., Рогозін Є. П., Авдеєнко Ю. Л., Бортник С. Ю., Ковтонюк О. В., Погорільчук Н. М., Кравчук І. В. Палеоекологія давньої людини на території України. Підручник. Київ, Прінт-сервіс, 2022, 361 с. https://geo.knu.ua/wp-content/uploads/2022/03/2021_nmk_dzz_svidzinska-d.-20220321.pdf
9. Gerasimenko N., Bonchkovsky O. 2025. A landscape reconstruction methodology for the last and present interglacials applied to forecasting environmental change. Journal of Geology, Geography and Geoecology, 2025, vol. 34 (1) p.78-91 (Web-of-Sciences). <https://doi.org/10.15421/112508>
10. Hugget R.J. Soil chronosequences, soil development, and soil evolution: a critical review. Catena, 1998, 3-4, P. 155-172.
12. Der Meij WM. Evolutionary pathways in soil-landscape evolution models. SOIL, 2022, 8, P. 381–389. <https://doi.org/10.5194/soil-8-381-2022>

Додаткова:

1. Веклич М.Ф. Історія та прогноз розвитку природи і довкілля: теоретичні засади // Укр. геогр. журн. – 2001. – №3. – С.45-51.
2. Веклич М.Ф., Герасименко Н.П. Етапність середньо- та пізньоголоценового ґрунто-та осадкоутворення на заплаві нижньої Десни // Вісник Київського ун-ту. Сер. геогр. – 1999. – №2. – С. 10-16.
3. Gerasimenko N. Environmental and climatic changes between 3 and 5 ka BP in Southeastern Ukraine // Third Millennium BC Climate Change and Old World Collapse. – Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 1997. – P.371-399.
4. Gerasimenko N. Late Pleistocene vegetation and soil evolution at the Kiev loess plain as recorded in the Stari Bezradychy section, Ukraine // Studia Quaternaria. – 2001. – 17. – P. 19-28.
5. Kravchuk I. V., Gerasimenko N. P., The vegetation and soils reconstruction of the Middle Sula River basin at the beginning of the Last Interglacial and the Holocene. Фізична географія та геоморфологія, 2024, 3-4, С. 28-34. <https://doi.org/10.17721/phgg.2024.3-4.03>
6. Gerasimenko N. The Holocene climatic and environmental changes in the forest-steppe and steppe belts of Ukraine and their impact on ancient cultures. Geoscience in the Carpathians and Black Sea region”. Sucheava, Universitat Stefan del Mare, 2023, P. 17-21.

7. Гершкович Я., Герасименко Н.П. Рільництво у населення степового Дніпровського Лівобережжя у середині II тис. до н. е. Археологія і давня історія України, 2021, 2 (39), С. 318-329. <https://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001263420>

8. D. V. Hlavatskyi, N. P. Gerasimenko, V. G. Bakhmutov, O. S. Bonchkovskyi, B. Poliachenko, V. V. Shpyra, S. V. Mychak, I. V. Kravchuk, S. I. Cherkes. Significance of the Ukrainian loess-palaeosol sequences for Pleistocene climate reconstructions: rock magnetic, palaeosol and pollen proxies. Geophysical Journal, 2021, 3 (43), P. 3-26. <https://doi.org/10.24028/gzh.v43i3.236378>

9. Sobkowiak-Tabaka I., Gerasimenko N., Kurzawska A., Kufel-Diakowska B., Moskal-del Hoyo M., Stróżyk M., Rohozin Ye., Ridush B., Levinzon Ye., Boltaniuk P., Nechytailo P., Diachenko A., Risks beyond the ditch: Copper Age tannery from the settlement of Kamianets-Podilskyi (Tatarsky), Ukraine. Archaeological and Anthropological Sciences, 2024, 16:54, P. 1-20.

10. Gerasimenko N. Palaeoenvironmental factors influencing the rise and the collapse of the Sabatynivka farming culture in southern Ukraine. Вісник Київського національного університету. Сер. геогр., 2020, 2(75), P. 5-10. <http://doi.org/10.17721/1728-2721.2019.75.1>

11. Gerasimenko N.P., Koval'chuk I.P. The Late Pleistocene soils as indicators of the impact of environmental changes on development of pedogenic processes (the study case from the Kryva Luka site, Donetsk area). Journal of Geology, Geography and Geoecology, 2019, 28 (2), P. 262-274.

12. Герасименко Н.П., Юрченко Т.І., Черновол Д.К., Природна й антропогенна трансформація рослинності та ґрунтового покриву на трипільському поселенні Ожеве-острів (Середнє Придністер'я). Рельєф і клімат. Чернівці, Чернівецький національний університет, 2018, С. 38-41.

13. Gerasimenko N. Evolution of pedological processes caused by the Late Holocene climate change at the Razdolnoye site. Archaeology and palaeoecology of the Ukrainian steppe. Kyiv, Institute of Archaeology of NASU, 2017. P. 115-145.

14. Dmitruk Yu., Gerasimenko N., Liashyk T. Late Holocene soil and vegetational changes in the foothills of the SE Carpathians (Ukraine), based on the study of pedochronocatenas. Late Pleistocene and Holocene Climatic Variability in the Carpathian-Balkan region. Stefan del Mare University, Sucheava, 2014, P. 32-36.

15. Dmytruk Y., Matviyishyna. Zh., Kushnir. A. Evolution of chernozem in the complex section at Storozheve, Ukraine // Soil as World Heritage, David Dent (Ed.). — Springer, 2014. — P. 91-100.

16. Матвіїшина Ж.М., Пархоменко О.Г. Еволюція ґрунтів та ландшафтів території давньоруського городища біля с. Виповзів на Чернігівщині. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету, 2019, 2, С. 17-23.

17. Матвіїшина Ж.М., Дорошкевич С.П. Реконструкції природних умов атлантичного етапу голоцену за даними палеоґрунтознавчих досліджень трипільського поселення. Український географічний журнал, 2016, 2, С. 19-25.

18. Дорошкевич С.П., Матвіїшина Ж.М. Зміни природних умов у плейстоцені на території Середнього Побужжя за даними вивчення викопних ґрунтів. Український географічний журнал, 2012, 3, С. 23-30.

19. Матвіїшина Ж.М., Кушнір А.С. Геоархеологічний підхід у палеоґрунтознавчих дослідженнях археологічних пам'яток. Український географічний журнал, 2019, 4, С. 10-16.

20. Матвіїшина Ж. М., Пархоменко О.Г. Еволюція ґрунтів та ландшафтів давнього міста Ольвія на Миколаївщині. Суми, Наукові записки СумДПУ. Серія: Географічні науки, 2017, 2, С. 15-21.